

CONGRESCONCLUSIES WERKGROEP 2: ECONOMIE EN ONDERWIJS

Plenair goedgekeurd op het congres van 31 maart 2007

Onderwijs heeft zowel een persoonlijk als een maatschappelijk doel. Individuen willen zich ontplooien en hun talenten ontwikkelen. De maatschappij van haar kant heeft belang bij mondige burgers die meewerken aan haar vooruitgang.

Beide kanten hebben echter ook een economisch aspect. De (hoger)onderwijsloopbaan van individuen is op zijn minst gedeeltelijk gericht op latere tewerkstelling, terwijl een maatschappij gebaat is bij een goedge draaiende economische sector, waarin werknemers op hun volledige potentieel kunnen meedraaien. In die zin is onderwijs ook een persoonlijke en maatschappelijke economische investering.

Het is echter verkeerd zich enkel te beperken tot deze economische dimensie van het onderwijs. De sterke emancipatorische, culturele, ... werking van onderwijs mag hier niet door ondergesneeuwd raken.

Het onderwijs kan zich dus niet volledig isoleren van haar omgeving, en kan dus verwachten dat onder andere de economische sector een aantal verwachtingen van haar heeft. We willen dit dus niet tegenspreken, maar kunnen wel wijzen op een aantal mogelijke gevaren.

1.1. INZETBAARHEID

1.1.1. Algemene vorming vs. vroegtijdige specificatie

Het is een belangrijk doel een brede algemene vorming aan te bieden die leidt tot de zelfontplooiing, burgerzin en zin voor engagement.

Naarmate de opleiding verder vordert, is een verdere specialisatie echter gewenst. Dit om de inzetbaarheid op de arbeidsmarkt (zowel voor de overheid, profit en non-profit) te bevorderen.

De onderwijsinstelling moet zorgen voor een kritische algemene vorming en opleiding in het vakgebied. Het verdere specialiseren gebeurt dan door de instelling eventueel samen met de sector (de betrokken partners). Specialisering gebeurt dus in het algemeen een verdere fase van het onderwijs.

Extreme specialisering binnen de basisopleiding is meestal negatief, omdat het de algemene vorming aantast en heel gevoelig is aan de conjunctuur.

Het aanbieden van richtingen die aansluiten op de plaatselijke (economische) realiteiten kan positief zijn, want zo is er bijvoorbeeld know-how aanwezig.

Eerder dan mensen af te leveren die alleen maar kennis reproduceren, moeten we kritische, competente mensen vormen met de nodige vaardigheden.

Binnen het hoger onderwijs bestaat een grotere differentiatie met afstudeerrichtingen die elk een andere aanpak vergen. Dit moet duidelijk worden in het curriculum en de organisatie van de stages.

1.1.2. Levenslang leren

Levenslang leren kan een zeer belangrijk aspect binnen de persoonlijke ontwikkeling van het individu zijn. Langdurig werken op dezelfde plaats is in de huidige geglobaliseerde wereld niet meer de standaard. LLL heeft positieve aspecten, onafhankelijk van de sector waarin men werkt, maar men moet zich ook bewust zijn van de gevaren.

1.2. MANAGEMENTDENKEN

Hoger onderwijs wordt vaak bekeken vanuit een functionele, economische bril, waarbij het bredere maatschappelijke belang achterwege wordt gelaten.

Het recente voorstel van minister Vandenbroucke wat betreft het outputgericht denken is een typisch voorbeeld. Efficiëntie wordt enkel financieel benaderd. Het gevaar bestaat dat hoger onderwijsinstellingen zich focussen op de betere student. Er wordt dan ook te weinig geïnvesteerd in studenten die moeilijker doorstromen: dit belemmert een verdere democratisering.

Een andere tendens is de toenemende rationalisering. Indien men hierin overdrijft, verschaalt men het aanbod en creëert men opnieuw barrières voor menige studenten.

Zo ook wordt de (graad van onze) kenniseconomie louter gemeten aan de hand van kwantificeerbare indicatoren zoals het aantal patentaanvragen, die een louter economische waarde hebben.

Niettegenstaande deze voorbeelden, blijft VVS voorstander van een efficiëntere organisatie van het hoger onderwijs, zolang dit geen verschraving van het aanbod en een daling van de kwaliteit met zich meebrengt.

Managementsdenken kan ook een invloed hebben op de interne democratie. Onder het mom van efficiëntie worden beslissingen soms in kleinere groep genomen, waardoor belangrijke stakeholders (zoals studenten en docenten) geen volwaardige inspraak meer hebben.

Ook het voorliggende nieuwe financieringsmodel zal een managementsdenken versterken. De nadruk op output, zonder oog te hebben voor hoe deze bereikt wordt, sluit nauw aan bij een puur prestatiegerichte cultuur die men in veel bedrijven vindt.

1.2.1. Commercialisering

Een zekere graad van marktgericht denken is moeilijk af te wenden. Er kunnen ook positieve resultaten mee bereikt worden. Dit mag geen negatieve gevolgen hebben zoals bijvoorbeeld verhoogde inschrijvingsgelden. Zo kunnen nieuwe, actuele richtingen ontstaan die zeer nuttig zijn voor bijvoorbeeld de informatica-sector.

Het is echter mogelijk dat kortetermijndenken teveel kan doorsijpelen uit winstbejag. Hiervoor moeten we ons zeker behoeden.

Sponsoring van cursussen en ander studiemateriaal is een verschijnsel dat nauw in het oog moet worden gehouden. Er mag zeker geen voorkeursbehandeling gegeven worden aan specifieke bedrijven of individuen.

De overheid heeft echter ook een belangrijke rol bij de kwaliteitsbewaking, ook bij nieuwe opleidingen. De bestaande methodes voor de erkenning van een nieuwe opleiding (macrodoelmatigheidsproef en accreditatie) moeten blijven bestaan.

1.2.2. Onderwijs en onderzoek

Om van de EU de meest competitieve en dynamische kenniseconomie ter wereld te maken, heeft men in de Lissabondoelstellingen een lans gebroken voor bijkomende financiering van onderzoek en ontwikkeling (tot 3% van het BBP).

In navolging van die doelstelling, lijkt Vlaanderen eenzelfde onderzoeksgericht denken aan de dag te leggen. Hiervan zijn duidelijke tekenen te ontwaren in het nieuwe financieringsplan van Minister Vandenbroucke.

VVS juicht deze extra inspanningen in het onderzoek toe op voorwaarde dat deze geen stiefmoederlijke behandeling van het onderwijs in Vlaanderen impliceren.

Een verschuiving in de tijdsbesteding van het personeel in de richting van het onderzoek valt immers te verwachten. Hierdoor kan de kwaliteit van het onderwijs mogelijk in het gedrang komen, iets wat voor VVS totaal onbespreekbaar is.

1.3.SLOTBEMERKING

In het spreken over de band tussen economie en onderwijs wordt vooral gewezen op de expliciete en duidelijke beïnvloeding, bijvoorbeeld via vermarkting of de invloed op de inhoud van het onderwijs. Er is echter ook een niet te verwaarlozen impliciete beïnvloeding. Het is niet omdat deregulering een commercialisering in de hand werkt, dat een striktere regulering dit niet zou kunnen doen. We mogen immers niet vergeten dat de economische sector in de overheid (op verschillende niveaus) een medestander vindt, en zo door nieuwe regelgeving haar doelstelling gerealiseerd krijgt. Onder andere onder impuls van supranationale en intergouvernementele instellingen worden ook op lokaal niveau een heel aantal wensen van de economische actoren over het onderwijs ingewilligd. Dit proces gebeurt subtieler en onbewuster, en is niet altijd moreel neutraal.